

Een pleidooi voor aanpassing van art. 1:89 BW, mede gelet op een recent Dexia-arrest

Prof. mr. A.J.M. Nuytinck, hoogleraar privaatrecht, in het bijzonder personen-, familie- en erfrecht, Erasmus Universiteit Rotterdam en hoogleraar burgerlijk recht, in het bijzonder personen- en familierecht, Centrum voor Notarieel Recht, Radboud Universiteit Nijmegen (nuytinck@kabelfoon.nl)¹

Tekst voor omslag van NTBR

De auteur bepleit een wijziging van art. 1:89 BW. Volgens hem behoort de verjaringstermijn van art. 3:52 lid 1, onder d, BW in het geval van een zonder toestemming van de andere echtgenoot verrichte rechtshandeling niet te gaan lopen vanaf het tijdstip waarop laatstgenoemde daadwerkelijk met deze rechtshandeling bekend is geworden. Dit tijdstip zou naar zijn mening moeten worden gewijzigd in een maand na de dag, volgende op die waarop de rechtshandeling is verricht, zij het dat het hier een weerlegbaar wettelijk vermoeden betreft.

1. Inleiding

Zoals de meeste lezers van dit tijdschrift bekend zal zijn, heeft de Hoge Raad in de Dexia-arresten van 2008 en 2010 beslist dat een zogenaamde effectenlease-overeenkomst is onderworpen aan het toestemmingsvereiste van art. 1:88 lid 1, onder d, BW.² Mocht deze toestemming ontbreken, dan kan de echtgenoot van degene die de effectenlease-overeenkomst is aangegaan, deze overeenkomst in of buiten rechte vernietigen, waarvoor hij drie jaar de tijd heeft (art. 1:89 j.s. art. 3:49 en 52 lid 1, onder d, BW). Na kennisneming van een recent Dexia-arrest van de Hoge Raad³ rees bij mij de vraag op welk tijdstip precies deze verjaringstermijn begint te lopen en hoe het zit met de verdeling van de bewijslast tussen Dexia enerzijds en de echtgenoten anderzijds, waar het gaat om de daadwerkelijke bekendheid van de echtgenoot van de contractant die zonder toestemming heeft gehandeld, met de effectenlease-overeenkomst. In het hierna volgende ga ik kort op deze problematiek in.

2. Het Dexia-arrest van 2011

De kernoverweging van het desbetreffende Dexia-arrest van 2011 luidt als volgt.

¹ In 2004 heb ik Dexia op persoonlijke titel geadviseerd inzake de vraag of een effectenlease-overeenkomst onder het bereik van art. 1:88 lid 1, onder d, BW valt. Ik hecht eraan op te merken dat ik sinds het uitbrengen van dit advies geen contact meer met Dexia over deze kwestie heb gehad en dat ik de onderhavige bijdrage in alle wetenschappelijke vrijheid en onafhankelijkheid heb geschreven.

² Aldus HR 28 maart 2008, LJN: BC2837, *NJ* 2009, 578 (*Dexia*; concl. plv. P-G C.L. de Vries Lentsch-Kostense; m.nt. Jac. Hijma) en HR 9 juli 2010, LJN: BM3868, *NJ* 2010, 438 (*Dexia*; concl. plv. P-G C.L. de Vries Lentsch-Kostense).

³ HR 28 januari 2011, LJN: BO6106 (*Dexia*; concl. plv. P-G C.L. de Vries Lentsch-Kostense). Op dezelfde datum heeft de Hoge Raad nog een ander Dexia-arrest gewezen (LJN: BO5822, *NJ* 2011, 59, concl. plv. P-G C.L. de Vries Lentsch-Kostense), maar dit arrest is voor mijn betoog niet van belang.

4.2.2 Het hof, dat kennelijk heeft geoordeeld en heeft kunnen oordelen dat verweerder⁴ de stelling van Dexia dat zijn echtgenote eerder daadwerkelijk bekend was met de overeenkomst voldoende gemotiveerd heeft betwist en dat geen grond bestaat voorshands, behoudens door verweerder te leveren tegenbewijs, aan te nemen dat zijn echtgenote op de hoogte was van de overeenkomst, heeft het bewijsaanbod van Dexia gepasseerd op de grond dat Dexia geen concrete feiten heeft gesteld waaruit volgt dat de echtgenote van verweerder eerder dan drie jaar vóór 19 maart 2004⁵ op de hoogte was van de overeenkomst.

Aldus heeft het hof miskend dat in het onderhavige geval van Dexia bezwaarlijk kon worden verlangd dat zij nadere feitelijke gegevens verstrekke omtrent de eerdere bekendheid van de echtgenote van verweerder met de overeenkomst. In aanmerking genomen dat de desbetreffende stelling betrekking heeft op, voor de beslissing van de zaak relevante, omstandigheden van subjectieve aard die zich geheel in de sfeer van verweerder en zijn echtgenote hebben afgespeeld, en gelet op het (...) partijdebat, brengen de eisen van een goede procesorde in dit geval immers mee dat met het oog op het, mede door art. 166 Rv.⁶ gewaarborgde, belang van de waarheidsvinding door het leveren van getuigenbewijs, aan de feitelijke onderbouwing van die stelling niet de eisen mogen worden gesteld die het hof hier heeft aangenomen.

Het middel slaagt.

3. De verjaringskwestie

Kritiek op de uitspraak

Met dit Dexia-arrest van 2011, dat in wezen de problematiek van de bewijslastverdeling in verband met de verjaring van de rechtsvordering tot vernietiging van de effectenlease-overeenkomst betreft, heb ik enige moeite. Art. 3:52 lid 1, aanhef en onder d, BW bepaalt dat rechtsvorderingen tot vernietiging van een rechtshandeling in geval van een andere vernietigingsgrond (dan die genoemd onder a, b en c, dus bijvoorbeeld ook in geval van de vernietigingsgrond van art. 1:89 BW) verjaren: drie jaren nadat de bevoegdheid om deze vernietigingsgrond in te roepen, aan degene aan wie deze bevoegdheid toekomt, ten dienste is komen te staan. Terecht voegt art. 3:52 lid 2 BW hieraan toe dat na de verjaring van de rechtsvordering tot vernietiging van de rechtshandeling deze niet meer op dezelfde vernietigingsgrond door een buitengerechtelijke verklaring kan worden vernietigd. Met andere woorden: als het in rechte is afgelopen en een actie dus niet meer mogelijk is, is het ook buiten rechte afgelopen.

In het onderhavige geval heeft het hof tot uitgangspunt genomen – en de Hoge Raad is het hiermee blijkens rechtsoverweging 4.2.1 van zijn arrest eens – dat de termijn van de verjaring van de rechtsvordering van de echtgenote van verweerder tot vernietiging van de overeenkomst op grond van het ontbreken van haar toestemming, is gaan lopen vanaf het tijdstip waarop zij met de overeenkomst daadwerkelijk bekend was, en dat op Dexia de stelplicht en de bewijslast rusten ter zake van de verjaring. Dexia diende derhalve te stellen en, zo nodig, te bewijzen dat de echtgenote van verweerder eerder dan drie jaar vóór 19 maart 2004⁷ daadwerkelijk bekend was met het feit dat verweerder de overeenkomst had gesloten.

⁴ Verweerder is de man die zonder toestemming van zijn echtgenote de effectenlease-overeenkomst is aangegaan met een rechtsvoorganger van Dexia.

⁵ Dit is de datum waarop Dexia de brief van verweerders echtgenote, houdende een buitengerechtelijke vernietigingsverklaring in de zin van art. 1:89 jjs. art. 3:49 en 50 BW, uiterlijk heeft ontvangen. Deze brief zelf is gedateerd op 17 maart 2004 en uitsluitend gericht tot Dexia. Hij behoeft immers op grond van art. 1:89 lid 4 BW en in afwijking van art. 3:50 lid 1 BW niet mede te worden gericht tot de echtgenoot die de rechtshandeling zonder toestemming heeft verricht.

⁶ Dit artikel betreft het bevel van de rechter tot het houden van een getuigenverhoor op verzoek of ambtshalve.

⁷ Zie voetnoot 5.

Ik besef dat de Hoge Raad hiermee het geldend recht (*ius constitutum*) weergeeft, maar de vraag is of dit door hem toegepast geldend recht ook wenselijk recht (*ius constituendum*) is. Ik vind van niet. Weliswaar oordeelt de Hoge Raad dat het hof het bewijsaanbod van Dexia ten onrechte heeft gepasseerd (met de hierboven in rechtsoverweging 4.2.2 weergegeven motivering) en komt hij Dexia dus al enigszins tegemoet, maar dit betekent nog geenszins dat de zaak voor Dexia gunstig zal aflopen. Ik denk fundamenteel anders over de bewijslastverdeling in dit soort zaken en licht hieronder mijn standpunt toe. Dit standpunt mondt uit in een voorstel tot wetswijziging.

Bewijslastverdeling en omkering van de bewijslast

Het gaat er dus in de heersende visie om wanneer de echtgenoot van degene die de effectenlease-overeenkomst zonder toestemming is aangegaan, daadwerkelijk bekend was met deze overeenkomst. Ik zou mijn eigen mening hierover, dus mijn antwoord op de vraag wat in dit verband wenselijk recht is, als volgt willen formuleren: de ene echtgenoot wordt vermoed een maand na het tijdstip waarop de rechtshandeling zonder diens toestemming door de andere echtgenoot is verricht, bekend te zijn met deze rechtshandeling, omdat derden – onder wie is begrepen de contractuele wederpartij van de echtgenoot die zonder toestemming heeft gehandeld – ervan mogen uitgaan dat degene die heeft gehandeld, zijn echtgenoot omtrent de verrichte rechtshandeling binnen deze termijn heeft geïnformeerd. Laatstgenoemde moet dan maar aantonen dat hij (veel) later op de hoogte kwam van de zonder zijn toestemming verrichte rechtshandeling, zodat de verjaringstermijn dus ook (veel) later is gaan lopen. Hierna werk ik mijn standpunt kort uit.

Informatieverplichting tussen echtgenoten

Waarop baseer ik deze omkering van de bewijslast? Om deze vraag te kunnen beantwoorden moet ik eerst ingaan op de vraag of tussen echtgenoten onderling een (algemene) informatieverplichting bestaat. Art. 1:98 BW bepaalt voor in de wettelijke gemeenschap van goederen gehuwde echtgenoten dat zij elkander desgevraagd inlichtingen verstrekken over het gevoerde bestuur (in de zin van art. 1:90 lid 2 BW, dus onder andere het verrichten van beheershandelingen, beschikkingshandelingen en feitelijke handelingen), alsmede over de stand der goederen en schulden van de gemeenschap. Binnenkort⁸ wordt deze informatieverplichting uitgebreid tot alle echtgenoten, ongeacht hun huwelijksvermogensregime, behalve indien zij van tafel en bed zijn gescheiden. Art. 1:83 BW (nieuw)⁹ verplicht echtgenoten elkaar desgevraagd inlichtingen te verschaffen over het door hen gevoerde bestuur (ook nu weer in de zin van art. 1:90 lid 2 BW, dat in de derde tranche geen wijzigingen ondergaat), alsmede over de stand van hun goederen en schulden, welke verplichting na scheiding van tafel en bed vervalt op grond van art. 1:92a BW. Ik realiseer mij heel goed dat deze informatieverplichting een interne, dus slechts tussen echtgenoten onderling werkende verplichting is en ook nog eens alleen ‘desgevraagd’ geldt. Bovendien

⁸ Met ingang van 1 januari 2012; zie het Besluit van 20 juni 2011, *Stb.* 2011, 335.

⁹ Wet van 18 april 2011, *Stb.* 2011, 205 (datum van inwerkingtreding: 1 januari 2012; zie de vorige voetnoot), tot wijziging van de titels 6, 7 en 8 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek (Wet aanpassing wettelijke gemeenschap van goederen). Dit is de derde tranche tot herziening van het huwelijksvermogensrecht. De eerste twee tranches zijn al in 2001 en 2002 in werking getreden.

kunnen derden aan deze interne informatieverplichting in beginsel geen rechten ontleen. Men zou echter met een beetje goede wil ook kunnen verdedigen dat een algemene informatieverplichting tussen echtgenoten, zeker zolang art. 1:83 BW (nieuw) nog niet geldt, kan worden gebaseerd op art. 1:81, tweede volzin, BW ('elkander het nodige verschaffen'), in die zin dat echtgenoten elkaar ook moeten informeren als hierom niet uitdrukkelijk door een van hen wordt gevraagd. In dit opzicht zijn de echtgenoten over en weer elkaars crediteur en debiteur, zodat een dergelijke algemene informatieverplichting ook kan worden gebaseerd op art. 6:2 lid 1 BW, dat bepaalt dat schuldeiser en schuldenaar verplicht zijn zich jegens elkaar te gedragen overeenkomstig de eisen van redelijkheid en billijkheid, al is dit een wat zwakkere basis. Bovendien impliceert een huwelijk lotsverbondenheid en solidariteit. Een algemene informatieverplichting tussen echtgenoten vloeit mijns inziens niet alleen voort uit de wet, maar vindt haar rechtsgrond ook in de levensgemeenschap zoals die door het huwelijk is geschapen.¹⁰

Verskil tussen informatieverplichting en toestemming

Men zou mij kunnen tegenwerpen dat mijn opvatting omtrent de informatieverplichting meebrengt dat art. 1:88 BW overbodig is. Dit laatste lijkt mij echter niet het geval, nu informatieverschaffing een gebeuren achteraf is, dus pas aan de orde komt nadat de desbetreffende rechtshandeling waarover informatie moet worden verschaft, is verricht, terwijl toestemming een gebeuren vooraf is, dus voorafgaand aan het verrichten van de desbetreffende rechtshandeling moet worden verleend. Art. 1:88 BW completeert met het preventieve toestemmingsvereiste een bij de handelende echtgenoot ontbrekende bevoegdheid, met andere woorden: het geven van toestemming door de ene echtgenoot voorkomt onbevoegdheid van de andere, handelende echtgenoot, en dat is iets anders dan informatieverschaffing achteraf. Bovendien heeft laatstgenoemd artikel slechts betrekking op rechtshandelingen, terwijl de informatieverplichting veel ruimer is, nu deze de gehele vermogensrechtelijke positie van de echtgenoten betreft ('bestuur' en 'de stand van hun goederen en schulden' van het binnenkort in te voeren art. 1:83 BW), dus zowel de goederenrechtelijke als de verbintenisrechtelijke positie van de echtgenoten. Als het om schulden gaat, moet men niet alleen denken aan schulden die voortvloeien uit obligatoire overeenkomsten, maar ook aan schulden die voortvloeien uit de wet, bijvoorbeeld een door een der echtgenoten gepleegde onrechtmatige daad, waaruit een schadevergoedingsverplichting voortvloeit. Ook daaromtrent behoren de echtgenoten elkaar naar mijn mening te informeren. Anders gezegd: het gaat bij de informatieverplichting niet alleen om rechtshandelingen, maar ook om feitelijke handelingen, al dan niet met rechtsgevolg, omdat ook laatstgenoemde categorie handelingen gevolgen heeft voor de stand van de goederen en de schulden van de echtgenoten. Overigens gaat het ook bij het begrip 'bestuur', zowel in art. 1:98 BW als in art. 1:83 BW (nieuw), niet alleen om beheers- en

¹⁰ Aldus uitdrukkelijk voor de onderhoudsverplichting tussen (gewezen) echtgenoten HR 9 februari 2001, LJN: AA9900, NJ 2001, 216, rov. 3.2.2 (*grondslag alimentatieverplichting*; concl. A-G C.L. de Vries Lentsch-Kostense; m.nt. S.F.M. Wortmann).

beschikkingshandelingen, maar ook om feitelijke handelingen op grond van het hierboven reeds genoemde art. 1:90 lid 2 BW.¹¹

De schuld die voortvloeit uit een door een echtgenoot aangegane effectenlease-overeenkomst, levert hetzij een gemeenschapsschuld, hetzij een privéschuld op, afhankelijk van het tussen de echtgenoten geldende huwelijksvermogensregime. In geval van de wettelijke of een beperkte gemeenschap van goederen valt deze schuld onder de in (art. 1:122 jo.) art. 1:98 BW voorkomende passage ‘de stand der goederen en schulden van de gemeenschap’. Bij gebreke van enigerlei huwelijksvermogensrechtelijke gemeenschap kan mijns inziens art. 1:81, tweede volzin, BW van stal worden gehaald om een algemene informatieverplichting tussen echtgenoten aan te nemen, die dan ook de verstrekking van informatie betreffende de onderhavige schuld omvat. Naar komend recht valt deze schuld in beide gevallen, dus zowel bij de wettelijke en de beperkte gemeenschap van goederen als bij de uitsluiting van iedere huwelijksvermogensrechtelijke gemeenschap van goederen (al dan niet in combinatie met een periodiek en/of finaal verrekenbeding), onder de in art. 1:83 BW (nieuw) voorkomende passage ‘de stand van hun goederen en schulden’. Daarbij vind ik dat het woord ‘desgevraagd’, dat zowel in art. 1:98 BW als in art. 1:83 BW (nieuw) voorkomt, een onnodige en onwenselijke beperking van de informatieverplichting teweegbrengt. Wat mij betreft moet dit woord dan ook uit de wet worden geschrapt.

Uitstralingseffect interne informatieverplichting naar derden

Ik ga nog een stap verder, want ik zou willen aannemen dat van de beide laatstgenoemde artikelen een zeker uitstralingseffect naar derden uitgaat in die zin, dat zij ervan mogen uitgaan dat echtgenoten elkaar over en weer inlichten omtrent door een van hen verrichte bestuurshandelingen en andere (rechts)handelingen die de stand van diens goederen en schulden beïnvloeden, dus a fortiori omtrent niet alledaagse, gewichtige (rechts)handelingen. Daaronder valt ongetwijfeld ook het aangaan van een effectenlease-overeenkomst. Het lijkt mij redelijk om er hierbij van uit te gaan dat echtgenoten elkaar binnen een maand na het verrichten van de desbetreffende (rechts)handeling hieromtrent informeren.¹² Toegespitst op de onderhavige problematiek brengt een en ander naar mijn mening als wenselijk recht mee dat Dexia ervan mag uitgaan dat de verjaringstermijn van art. 3:52 lid 1, onder d, jo. art. 1:89 BW begint te lopen een maand na het tijdstip waarop de effectenlease-overeenkomst is aangegaan, behoudens door de echtgenoot van de contractuele wederpartij van Dexia te leveren tegenbewijs, waaruit zou moeten blijken dat deze echtgenoot pas (veel) later met de zonder zijn toestemming aangegane effectenlease-overeenkomst bekend was. Omgekeerd zou Dexia in staat moeten worden gesteld om te bewijzen dat deze echtgenoot juist eerder hiermee bekend was, dus binnen een maand na de totstandkoming van deze overeenkomst. Een dergelijke bewijslastverdeling lijkt mij in overeenstemming met de eisen van het maatschappelijk verkeer, omdat derden mogen uitgaan van de normale situatie. De normale situatie is dat echtgenoten elkaar vrij snel informatie verschaffen over door een van hen

¹¹ Obligatoire overeenkomsten tot beschikking, zoals koop- en schenkingsovereenkomsten, vallen sinds 1992 niet langer onder bestuurshandelingen, maar zij leveren wél schulden op – in het bijzonder tot levering van het verkochte of geschonken goed – en zijn daarom toch ook voor de informatieverplichting van belang, omdat zij gevolgen hebben voor de stand van de schulden in de zin van art. 1:98 BW en art. 1:83 BW (nieuw).

¹² Ik geef onmiddellijk toe dat een termijn van een maand nogal arbitrair is. Men zou eventueel ook kunnen denken aan een termijn van twee of drie maanden, maar zelf vind ik een termijn van een maand lang genoeg.

verrichte bestuurshandelingen en andere (rechts)handelingen die de stand van diens goederen en schulden beïnvloeden. Natuurlijk betekent een informatieverplichting zoals ik die voorsta, nog niet dat informatie ook daadwerkelijk is verschaft (waarom zou immers de ene echtgenoot die geen toestemming heeft gevraagd aan de andere echtgenoot, wél binnen een maand laatstgenoemde inlichten?), maar dit is dan het probleem van de echtgenoten, omdat derden er nu juist van mogen uitgaan dat wél informatie is verschaft overeenkomstig de normale gedragslijn van echtgenoten. In die zin komt mijn opvatting met betrekking tot de informatieverplichting en de omkering van de bewijslast in wezen neer op een risicoverdeling tussen echtgenoten enerzijds en derden anderzijds. Het gaat erom het juiste evenwicht te vinden tussen bescherming van de belangen van de echtgenoten enerzijds en bescherming van de belangen van derden (ruimer: het rechtsverkeer, het handelsverkeer) anderzijds. Ik besef terdege dat mijn voorstel neerkomt op een zekere uitholling van de bescherming die art. 1:88 BW biedt, te weten de bescherming van de echtgenoten tegen zichzelf en tegen elkaar (dus niet, zoals ten onrechte nog wel eens wordt gezegd, de bescherming van het gezin). Het is de eeuwige discussie in het kader van laatstgenoemd artikel hoe de belangen van de echtgenoten moeten worden afgewogen tegen de belangen van het rechtsverkeer en welke belangen uiteindelijk de doorslag moeten geven. Wat het onderhavige probleem betreft, moet naar mijn mening de balans doorslaan in het voordeel van het rechtsverkeer.

Nog even terug naar de uitspraak

In het door de Hoge Raad samengevatte partijdebat¹³ wordt gesproken over algemene ervaringsregels met betrekking tot hetgeen, gelet op de positie van partijen en de aard van de handeling, binnen gezinsverhoudingen gebruikelijk is. Naar algemene ervaringsregels informeren echtelieden elkaar over het aangaan van een overeenkomst als de onderhavige en niet is gebleken dat zich op die regel in dit geval een uitzondering zou voordoen, aldus Dexia. Hiermee ben ik het geheel eens. Dit is immers de gebruikelijke situatie en als dit in het onderhavige geval anders is, moet de desbetreffende echtgenoot maar aantonen dat hier een uitzondering op de hoofdregel aan de orde is. Daartegenover voert de man aan dat zijn echtgenote pas veel later (ongeveer drie jaar na het sluiten van de overeenkomst) bekend is geraakt met deze overeenkomst en dat de reden dat zij daarmee niet eerder bekend was, ligt in de onderlinge taakverdeling tussen de echtelieden, die inhield dat de financiën van het gezin uitsluitend en alleen door de man werden bestierd. Dit moge zo zijn, maar dat neemt mijns inziens niet weg dat de man zijn echtgenote hierover eerder had behoren te informeren op grond van de hierboven door mij aangenomen algemene informatieverplichting van huwelijksvermogensrechtelijke aard, waarvan derden mogen aannemen dat deze door de desbetreffende echtgenoot is nagekomen, ook als dit in werkelijkheid niet het geval is. In de woorden van Dexia: zelfs als inderdaad van zo'n traditionele rolverdeling sprake is als door de man gesteld, doet zulks niet eraan af dat echtgenoten zeker een beleggingsbeslissing als de onderhavige met elkaar delen. In het cassatiemiddel¹⁴ voegt Dexia hieraan nog toe dat de door de man gegeven verklaring dat hij zelf het exclusieve bestuur van de gezinsfinanciën had, niet verklaart waarom hij de substantiële maandlasten ten bedrage van in totaal € 453,97 voor zijn

¹³ Weergegeven in de hierboven nog niet geciteerde rov. 3.2.2.

¹⁴ Weergegeven in rov. 4.1 van het arrest van de Hoge Raad.

echtgenote verborgen zou hebben gehouden. Ik vind dat een traditionele rolverdeling de informatieverplichting niet opzij kan zetten.

4. Conclusie

Het is wenselijk dat de in art. 3:52 lid 1, onder d, BW voorkomende passage ‘drie jaren nadat de bevoegdheid om deze vernietigingsgrond in te roepen, aan degene aan wie deze bevoegdheid toekomt, ten dienste is komen te staan’ in het geval van art. 1:89 BW, dus als de ene echtgenoot een in art. 1:88 lid 1, onder a-d, BW genoemde rechtshandeling zonder de toestemming van de andere echtgenoot heeft verricht, aldus wordt gewijzigd, dat deze verjaringstermijn niet is gaan lopen vanaf het tijdstip waarop de vernietigingsbevoegde echtgenoot met de zonder zijn toestemming verrichte rechtshandeling daadwerkelijk bekend is geraakt, zoals naar geldend recht het geval is, maar een maand na de dag waarop de desbetreffende rechtshandeling is verricht.¹⁵ De vernietigingsbevoegde echtgenoot wordt vermoed al vanaf laatstgenoemd tijdstip – een maand na de rechtshandeling – bekend te zijn met deze rechtshandeling. Het is vervolgens aan hem om aan te tonen dat hij pas (veel) later op de hoogte is geraakt van deze rechtshandeling en dat de verjaringstermijn dus ook pas (veel) later is gaan lopen. De wederpartij kan eventueel aantonen dat de vernietigingsbevoegde echtgenoot eerder, dus binnen een maand na de rechtshandeling, hiervan op de hoogte was. Derden, onder wie de wederpartij is begrepen, mogen uitgaan van de normale situatie dat echtgenoten elkaar vrij snel informeren omtrent bestuurshandelingen en andere (rechts)handelingen die de stand van hun goederen en schulden beïnvloeden. Dit laatste is niet alleen een algemene ervaringsregel, maar vloeit ook voort uit een naar mijn mening aan te nemen algemene informatieverplichting tussen echtgenoten onderling, die in zoverre ook een zeker uitstralingseffect naar derden heeft. Deze omkering van de bewijslast lijkt mij maatschappelijk wenselijker dan het geldend recht en de heersende visie hieromtrent. Laat ik er ook maar meteen een proeve van wettekst bij leveren. Aan art. 1:89 lid 1 BW worden de volgende twee volzinnen toegevoegd: ‘In afwijking van artikel 52 lid 1, onder d, van Boek 3 begint de termijn te lopen een maand na de dag, volgende op die waarop de rechtshandeling is verricht. De andere echtgenoot wordt vermoed vanaf dit tijdstip bekend te zijn met de rechtshandeling’. Er staat ‘wordt vermoed’ en niet ‘wordt geacht’. Het gaat dus niet om een onweerlegbaar wettelijk vermoeden (*praesumptio iuris et de iure*), maar om een weerlegbaar wettelijk vermoeden (*praesumptio iuris tantum*). Weerlegbaar in tweeërlei opzicht: de vernietigingsbevoegde echtgenoot kan proberen aan te tonen dat hij later dan een maand na de rechtshandeling hiervan op de hoogte was en de wederpartij kan proberen aan te tonen dat deze echtgenoot eerder dan een maand na de rechtshandeling hiervan op de hoogte was, zodat de verjaringstermijn van drie jaar later respectievelijk eerder dan een maand na de rechtshandeling is gaan lopen.

¹⁵ Zie voetnoot 12.